

Maahanmuuttajat prekaarina työvoimana

Satu Ojala, Pasi Pyöriä & Mikko Jakonen

Tarkastelemme artikkelissa työllisen työvoiman käytön prekaareja muotoja kielitaustan mukaan. Prekaarilla työllä viittaamme vakituisen ja kokoaikaisen palkkatyön normista poikkeaviin työnteon muotoihin, jotka ovat usein matalasti palkattuja. Kysymme, eroavatko kielivähemmistöjen työnteon muodot suomea tai ruotsia puhuvista ja miten erot ovat kehittyneet ajallisesti. Kysymme myös, eroavatko toimialat toisistaan siinä, miten niillä käytetään prekaaria kielivähemmistöjen työvoimaa sekä millaisia kokemuksia maahanmuuttajilla on prekaarista työstä. Aineistona hyödynnämme ensiksi Tilastokeskuksen työikäistä väestöä edustavia työvoimatutkimuksen aikasarjatietoja vuosilta 2008–2020. Arvioimme osa- ja määräaikaisen työn, vuokratyön ja itsensätyöllistämisen yleisyyttä ja ajallista muutosta verraten työllisiä, joiden äidinkieleksi on rekisteröity suomi/ruotsi tai jokin muu kieli. Tarkastelemme myös haastatteluaineistoa, joka koskee maahanmuuttajataustaisia työssäkäyviä köyhiä.

Kielitaustaltaan muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus on huomattavan korkea prekaareissa työn muodoissa. Kielivähemmistöihin lukeutuvat ovat yliedustettuja vastentahtoisissa osa- ja määräaikaisissa työsuhteissa sekä vuokratyösuhteissa; itsensätyöllistäminen on heillä kuitenkin yhtä yleistä kuin suomen- ja ruotsinkielisillä työllisillä. Haastatteluissa kuvattiin etenkin itsensätyöllistäjien, kuten alustatyötä tekevien, työolosuhteiden prekaarisuutta. Moni joutuu tukeutumaan sosiaaliturvaan saavuttaakseen riittävän toimeentulon. Sosiaaliturvapäätöksiin ja työlupasääntelyyn liittyy paljon epävarmuutta ja vaikeaselkoisuutta. Erityisesti alustatyöntekijät jäävät vaille työolainsäädännön ja työehtosopimusten tuomaa institutionaalista turvaa. Tilanne muodostaa erityisen riskin työssäkävien köyhyydelle kielivähemmistöissä. Samaan aikaan puutteellinen institutionaalinen suoja aiheuttaa riskejä niin maahanmuuttajille itselleen kuin yhteiskunnallekin.

Johdanto

2000-luvulla Suomen työllisyyden kasvu on ollut kokonaisuudessaan maahanmuuttajien ja heidän jälkeläistensä varassa, ja kielivähemmistöihin kuuluvia työllisiä on jo runsaat 200 000 (Myrskylä, 2023). Maahanmuuttajien työllisyysaste oli vielä 2000-luvun alussa merkittävästi alhaisempi kuin muiden työllisten, mikä johtui etenkin maahanmuuttajanaisten alhaisesta työllisyydestä. Viime vuosina trendi on kääntynyt myönteisemmäksi. Vuoden 2023 ensimmäisellä neljänneksellä ulkomaalaisten työllisyysaste oli 66 prosenttia, kun syntyperäisillä suomalaisilla se oli 74 prosenttia (TEM, 2023). Tässä tilanteessa on tärkeää analysoida, millaisilla työehdoilla maahanmuuttajat työllistyvät, ja millaisia kokemuksia heillä on erilaisista työolosuhteista ja niihin kytkeytyvästä sosiaaliturvasta.

Aiemmissä tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota erityisesti maahanmuuttajien työllisyyteen ja työttömyyteen sekä työllistymisen esteisiin. Niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa maahanmuuttajat menestyvät työmarkkinoilla syntyperäistä väestöä heikommin (Ahmad, 2019; Højbjerg ym., 2023). Maahanmuuttajien työllistyminen paranee, kun maassaoloaika pitenee, mutta heillä on silti enemmän työttömyysjaksoja kuin samanikäisellä syntyperäisellä väestöllä (Busk ym., 2016). Työn vuoksi maahan muuttavat työllistyvät nopeammin. Maahanmuuttajat ovat työmarkkinoillamme kasvava ja merkittävä ryhmä. Se, miten tätä moninaista ryhmää työmarkkinoilla kohdellaan, kertoo paitsi maamme vastaanottavaisuudesta myös työmarkkinoidemme kyvystä sopeutua väestön ja työvoiman kysynnän muutoksiin. Artikkelissa analysoimme pitkään aikasarjatietoon nojaten ja kokonaisvaltaisesti erilaisia työsuhte-

tyyppisiä ja itsensätyöllistämistä työllisten Suomessa asuvien henkilöiden kielitaustan mukaan (vrt. Sutela, 2015). Näkökulmanamme on prekaari työ, millä viittaamme tässä artikkelissa vakituisesta ja kokoaikaisesta palkkatyöstä poikkeaviin työn- teon muotoihin eli osa- ja määräaikaisiin työsuhteisiin, vuokratyöhön sekä yrittäjätöistä eritoten itsensätyöllistämiseen.

Analysoimme Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen tukeu- tuen, missä määrin kielivähemmistöihin kuuluvien työllisten työnteon muodot ovat viimeisen runsaan vuosikymmenen aika- na kehittyneet suhteutettuna suomen- ja ruotsinkielisiin työllii- siin. Erittelemme prekaareiden työolosuhteiden yleisyyttä myös toimialan, koulutuksen ja sukupuolen mukaan. Toiseksi hyödyn- nämme maahanmuuttajataustaisia työssäkäyviä köyhiä koske- vaa haastatteluaineistoa, jossa maahanmuuttajat kertovat koke- muksistaan prekaareista työolosuhteista. Työvoimatutkimuksen yhteydessä käytämme ilmaisua kielivähemmistöön kuuluva ti- lastollisessa merkityksessä. Ilmauksella tarkoitamme Suomessa asuvia henkilöitä, joille on rekisteröity äidinkielenä jokin muu kieli kuin suomi tai ruotsi. Aloitamme silmäyksellä prekaariin työhön maahanmuuttajien näkökulmasta.

Prekaari työ, työssäkäyvien köyhyys ja maahanmuuttajatyövoiman asema

Prekaaria työtä koskevassa tutkimuksessa on jo pitkään kiinni- tetty huomiota maahanmuuttajien erityiseen asemaan. Prekari- saatiotutkimus on korostanut niin virallisen kuin epävirallisen, etenkin paperittoman maahanmuuttajatyövoiman epävarmaa työmarkkina-asemaa erityisesti kaupunkialueilla, mutta myös maatalouden ja turismin kausitöissä.

Prekariisaatiotutkimus on laaja, erilaisista työmarkkinatilan- teista ja yhteiskunnallisista olosuhteista kiinnostunut suun- taus, joka kiinnittää huomiota muun muassa työn tekemisen ehtojen ja työolosuhteiden epävarmistumiseen ja työntekijän aseman heikentymiseen. Suomessa työn prekariisaatio on näyt- täytynyt etenkin ”pätkä- ja silpputöiden” vakiintumisessa osana työvoiman käyttöä. Siinä missä määräaikaistyövoiman käyt- tö kasvoi nopeasti 1990-luvun lopulla, osa-aikatyö on lisäänty- nyt myöhemmin – hitaasti, mutta tasaisesti (SVT, 2023). Osa- ja määräaikaistöihin liittyvät nollatuntisopimukset ja vuokratyö. Prekariisaatio on tarkoittanut Suomessa myös elantoon riittä- mättömiä tuloja tuottavan itsensätyöllistämisen yleistymistä. Maahanmuuttaneilla prekaarisuuteen kytkeytyvät hyvin olen- naisesti myös kansalaisuuden ja maassaoloa koskevan säänte- lyn kysymykset (Könönen, 2015; Könönen & Himanen, 2019).

Maahanmuuttajat ovat tulleet suomalaisille työmarkkinoille 2000-luvun työelämän murroksessa. Tällä vuosituhannella ul- komaalaistaustaisen väestön määrä on kasvanut Suomessa noin 400 000 ihmisellä ollen nykyisin noin 500 000. Vain pieni osa maahanmuuttajista työskentelee heti tulonsa jälkeen korkea- koulutusta tai korkeaa ammattitaitoa vaativissa töissä, joihin työllistytään pääasiassa yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa sekä korkean teknologian yrityksissä. Merkittävä osa maahanmuut- tajista sijoittuu epävarmempiin työolosuhteisiin. Työperäisen maahanmuuton tilanteessa työllistytään ensisijaisesti työvoi- mapulasta kärsiville aloille, kuten hoivatyöhön, palvelualoille sekä rakennuksille. Myös monet turvapaikanhakijat päätyvät työskentelemään näille aloille (Busk, ym. 2016; Kangasharju ym., 2023; Martelin ym., 2020; Toikka ym., 2023).

Maahanmuuttajilla voi olla lähtömaassaan ammatti- tai kor- keakoulutus, mutta monet tekevät Suomessa työhistoriaansa tai koulutustaan vastaamatonta työtä. Kielitaidon opetteluun li- säksi maahanmuuttajien odotetaan kouluttautuvan uudelleen Suomessa työvoimapula-aloille tai työskentelevän ilman kou- lutusta matalapalkka-aloilla (Baumgartner, 2023; Kangasharju ym., 2023). Näitä aloja on kutsuttu sisääntuloaloiksi. Maahan- muuttajien ajatellaan nuorten tavoin aluksi työllistyvän aloil- le, joilla (tilapäisen) työvoiman tarve on suuri, mutta poistuvan myöhemmin näiltä aloilta koulutuksen tai työkokemuksen kart- tumisen myötä. Tätä oletusta tukee se, että merkittävä osa maa- hanmuuttajista on nuoria aikuisia. Oletus sisääntuloaloista ei kuitenkaan ole täysin pitävä, sillä maahanmuuttajat usein pää- tyvät työskentelemään koko työuransa samankaltaisilla aloilla, vaikka työpaikat ja -tehtävät voivatkin vaihtua (Könönen, 2015).

Erilaiset oleskelu- ja työluvut sekä koulutuksen, kielitaidon ja työkokemuksen puute heikentävät maahanmuuttajien työmark- kinoille kiinnittymistä (Könönen & Himanen, 2019; Larja, 2019; Larja & Sutela, 2015; Martelin ym., 2020). Osalle naisista vastuu lasten kasvatuksesta on este osallistua työmarkkinoille (Højb- jerre ym., 2023). Maahanmuuttajat kohtaavat suomalaisilla työ- markkinoilla ennakkoluuloja ja syrjintää, mikä heijastuu heidän mahdollisuuksiinsa työmarkkinoilla (Ahmad, 2019). Eritoten prekaareja työsuhteita pidetään merkittävimpänä syynä Euroo- passa kasvaneeseen työssäkäyvien köyhyyteen. Koska maahan- muuttajat työskentelevät keskimääräistä useammin prekaareis- sa työsuhteissa, myös köyhyysriski koskee heitä muuta väestöä useammin (OECD, 2023).

Juuri maahan muuttaneiden ja ilman Suomen kansalaisuutta työskentelevien prekaariin työmarkkina-asemaan vaikuttavat

lainsäädännön ja sosiaaliturvan vaatimukset (Könonen & Himanen, 2019). Maahanmuuttaja pääsee Suomen kansalaisen kanssa yhdenvertaiseen asemaan suhteessa sosiaaliturvaan vasta, kun hän asuu Suomessa vakituisesti. Tämä tarkoittaa yleensä jatkuvaa oleskelulupaa, tai tietyin edellytyksin tilapäistä oleskelulupaa ja sitä, että hänellä on kotikunta Suomessa. Hänellä on oikeus ammatinharjoittamiseen ja koulutukseen tilapäiselläkin luvalla. Jos henkilölle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa työnteon perusteella kaksi vuotta peräkkäin eivätkä hänen olosuhteensa ole muuttuneet, Maahanmuuttovirasto myöntää hänelle jatkuvan oleskeluluvan (Ulkomaalaislaki 4 luku 54§). Jatkuvan luvan voi saada joissakin tilanteissa aikaisemminkin.

Tilanteissa, jossa maahanmuuttaja hakee oleskelulupaa muista kuin humanitaarisista syistä, hänen on täytettävä työllään kuukausiansioiden toimeentuloedellytys. Tämä voi johtaa usean yhtäaikaisen työn tekemiseen ja pitkiin päiviin matalapalkka-aloilla tai alustatyössä, erityisesti tilanteissa, joissa perheenyhdistämisen vuoksi on ansaittava normaalia suurempia kuukausiansiota (Könonen & Himanen, 2019). Lisäksi on huomattava, että ulkomaalaisten opiskelijoiden oikeudessa sosiaaliturvaan on rajoituksia, joiden vuoksi he saattavat työskennellä opintojensa ohessa ja niitä rahoittaakseen erilaisissa prekaareissa töissä (Maury, 2018).

Tutkimusasetelma

Edellä esitetyn perusteella on oletettavaa, että maahanmuuttajat päätyvät työskentelemään Suomessa syntyneitä useammin prekaareissa töissä. Kysymme, miten yleistä on osa- ja määräaikainen työ, vuokratyö ja itsensätyöllistäminen Suomessa kielivähemmistöihin lukeutuvilla työllisillä, kun heitä verrataan muuhun työlliseen väestöön. Osa- ja määräaikaisten työsuhteiden osalta erittelemme, onko kyse vapaaehtoisesta vai vastentahtoisesta valinnasta. Vuokratyön tai itsensätyöllistämisen motiivina ei voida erotella. Yrittäjien kohdalla voimme erotella työnantajayrittäjät ja pelkästään itsensä työllistävät.

Artikkelimme ensimmäisenä tutkimusaineistona hyödynnämme Tilastokeskuksen työikäistä työvoimaa edustavaa työvoimatutkimuksen aikasarjatietoa vuosilta 2008–2020. Työvoimatutkimus on puhelinhaastatteluin kuukausittain toteutettava otostutkimus, johon on linkitetty tietoja viranomaisrekistereistä, mukaan lukien vastaajan kansalaisuus ja äidinkieli. Analyysit olemme tehneet äidinkielen mukaan: vertaamme suomen- ja ruotsinkielisiä henkilöihin, jotka ovat ilmoittaneet väestörekisteriin äidinkielekseen jonkin muun kielen. Virallisissa tilas-

toissa käytetään tyypillisesti käsitettä vieraskielinen. Jos henkilön äidinkieleksi on rekisteröity jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame, henkilö tilastoidaan vieraskieliseksi (TEM, 2021).

Maahanmuuttoon liittyvään tilastointiin ja tutkimukseen vaikuttavat olennaisesti käsitteet ja niiden määritelmät. Kuka on maahanmuuttaja? Puhutaanko ulkomaan kansalaisista, ulkomailla syntyneistä henkilöistä vai vieraskielisestä tai kielivähemmistöön kuuluvasta väestöstä? Puhetta vieraskielisyydestä on myös kritisoitu leimaavaksi ja syrjiväksi. Siksi käytämme käsitettä kielivähemmistö. Merkittävin kieleen perustuvan määrittelyn ongelma on, että se ei tunnista henkilön mahdollista kaksi- tai monikielisyyttä (Saukkonen, 2019).

Kieleen perustuvaa erittelyä puoltaa tilastollisissa tarkasteluissa se, että kieli on ehkä kansalaisuutta pysyvämpi ominaisuus (Myrskylä, 2023). Kielitietoa ei työvoimatutkimuksessa ole mahdollista jaotella tarkemmin, vaan kieliryhmä ”muu” sisältää kaikki henkilöt, jotka ovat ilmoittaneet, tai joiden vanhemmat ovat ilmoittaneet, viranomaisille äidinkieleksi jonkin muun kielen kuin suomen tai ruotsin. Emme siis pidä tässä analyysissä ruotsinkielisiä Suomen kansalaisia ”vähemmistönä”. Sijoitamme heidät samaan ryhmään suomenkielisten työllisten kanssa, pois lukien kuitenkin ne aineiston ruotsinkieliset, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta. Saamenkieliset sen sijaan lukeutuvat analyysissamme osaksi kielivähemmistöryhmää Suomen kansalaisuudesta huolimatta.

Liitetaulukossa I esitämme työvoimatutkimuksen vastaajamäärät kielitaustan mukaan. Aineisto edustaa vuosittain kaikkia 15–74-vuotiaita työllisiä (N eri vuosina 52 000–73 000). Tilastokeskuksen tuottamalla painokertoimella heidän vastauksensa korotetaan edustamaan kaikkien työikäisten väestöosuuksia ja samalla työvoimatutkimuksen kausitasoitettuja tietoja; liitetaulukon mukaisesti työllisiä on työvoimatutkimuksen perusteella ollut tarkastelujaksollamme vuosittain 2,44–2,57 miljoonaa. Maahanmuuttajia on painotetun aineiston perusteella ollut vuonna 2008 vajaat kolme ja vuonna 2020 reilut kuusi prosenttia työllisistä henkilöistä.

Toisena aineistona hyödynnämme *Työssäkäyvät köyhät jälkiteollisessa hyvinvointivaltiossa* -hankkeessa (2022–2024) kerättyjä haastatteluja keskittyen maahanmuuttajataustaisten kokemuksiin prekaarista työstä. Haastattelut (N=20) toteutettiin vuonna 2023 pääasiassa englanniksi, osa kasvokkain, osa etänä. Yksittäisten haastatteluiden kesto oli 1–2 tuntia. Haastateltavat asuvat eri puolilla Suomea, pääasiassa Pirkanmaalla ja Keski-Suo-

messä. Kaikilta haastateltavilta kerättiin taustatietolomake ja heitä informoitiin tutkimuksesta ja tietojen käsittelystä tietosuoja-asetuksen edellyttämin tavoin.

Vastentahtoinen osa- ja määräaikainen työ on yleistä kielivähemmistöihin kuuluvilla työllisillä

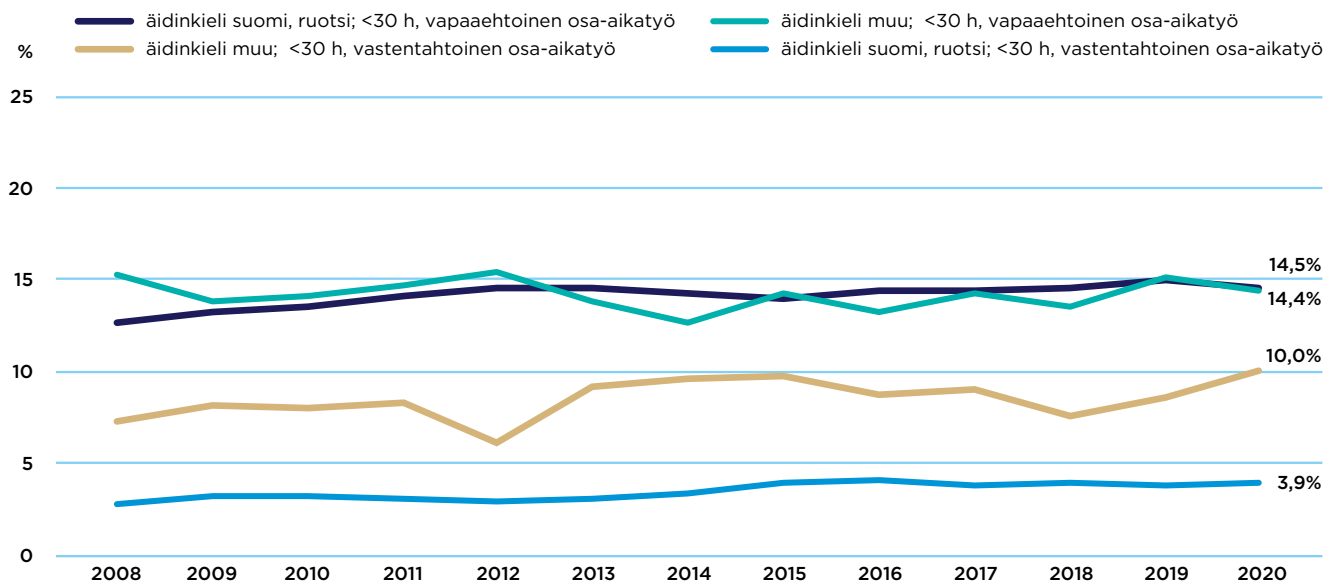
Kuvioissa 1 ja 2 on esitetty osa- ja määräaikaista työtä tekevien osuudet kielitaustan ja työn motiivin mukaan kaikista 15–74-vuotiaista työllisistä vuosina 2008–2020. Epätyypillisen työn motiivin tai syyn erittely on tärkeää, koska se heijastaa sitä, kuinka hyvin muussa kuin kokoaikaisessa, vakituisessa työssä toimiminen sopii ihmisen elämäntilanteeseen. Se kertoo työolosuhteiden vastentahtoisuudesta ja siten tuo kokemuksellista ulottuvuutta sen arviointiin, onko työ tulkittavissa olosuhteiltaan prekaariksi vai ei.

Suomessa toistaiseksi jatkuva kokoaikainen palkkatyö on edelleen yleisin työnteon muoto. Noin kaksi kolmasosaa työllisistä tekee palkkatyötä pysyvässä ja kokoaikaisessa työsuhteessa, vaikka erilaiset prekaarin työnteon muodot ovat yleistyneet. Toiseksi eniten työtä tehdään jatkuvassa osa-aikaisessa työsuhteessa, ja lähes yhtä yleistä on määräaikainen kokoaikatyö

(Leskinen, 2022). Määräajaksi sovitut työsuhteet eivät ole tällä vuosituuhannella yleistyneet, mutta osa-aikatyötä tehdään aikaisempaa enemmän (SVT, 2023).

Kuviossa 1 tarkastelemme kielitaustan ja motiivin mukaan vuosittain osa-aikatyössä olleita työllisiä. Kielivähemmistöön kuuluvista joka kymmenes oli vuonna 2020 vastentahtoisesti osa-aikaisessa työsuhteessa, kun vastaava osuus kotimaankielisistä oli vain 3,9 prosenttia. Toisin sanoen kielivähemmistöihin kuuluvista 2,5-kertainen osuus työskenteli vastentahtoisesti osa-aikaisena muihin työllisiin verrattuna. Vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevien tapauksessa eroa kielivähemmistöön kuuluvien ja kotimaankielisten välillä ei ole.

Vastentahtoinen osa-aikatyö kielivähemmistöillä kertoo alityöllisyydestä ja viittaa prekaarisuuteen. Osa-aikaisista alityöllisiä ovat ne, jotka tekevät työtä vastentahtoisesti siksi, ettei koko-aikatyötä ollut saatavilla. Vuonna 2022 alityöllisiä Suomessa oli määräaikaisissa työsuhteissa 260 000 ja osa-aikaisissa työsuhteissa 101 000, yhteensä 361 000. Tällaisissa tilanteissa kotitalouksien ansiot ovat todennäköisesti niukkoja ja siksi kaikenlaista työtä otetaan vastaan, vaikka siitä ei saataisi riittäviä tuloja. Näin asiasta kertoo eräs haastatteluaineistomme vastaaja:

Kuvio 1. Osa-aikatyössä olevien osuus motiivin ja kielitaustan mukaan, kaikista 15–74-vuotiaista työllisistä (%).

”Freelancerina olen saanut töitä vain tipan sieltä ja pisaran täältä. En koe, että selviän tällä työmäärällä. Yritin saada töitä design-studiosta, jopa harjoittelupaikkoja, mutta en saa niitä. Työhistoriani on ollut tosiaankin vähän ... vähän sitä ja tätä. Entisessä kotimaassani minulla oli kaksivuotisia työsuhteita, mutta täällä Suomessa työt ovat olleet epävarmoja koko ajan.”

Haastateltu, aiemmin Etelä-Euroopassa työskennellyt henkilö ei kokenut kykenevänsä hankkimaan Suomessa “selviämiseen” riittäviä ansioita. Hän ei myöskään ollut kyennyt vakiinnuttamaan työmarkkina-asemaansa, vaan työnteko koostui keikkailemisesta.

Myös vastentahtoinen määräaikainen työ on maahanmuuttajilla yleisempää kuin kotimaankielisillä. Kuvion 2 mukaan kielivähemmistöihin kuuluvista työllisistä yli 1,5-kertainen osuus on vastentahtoisissa määräaikatöissä (12,8 % v. 2020) kuin äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuvista (7,9 % v. 2020).

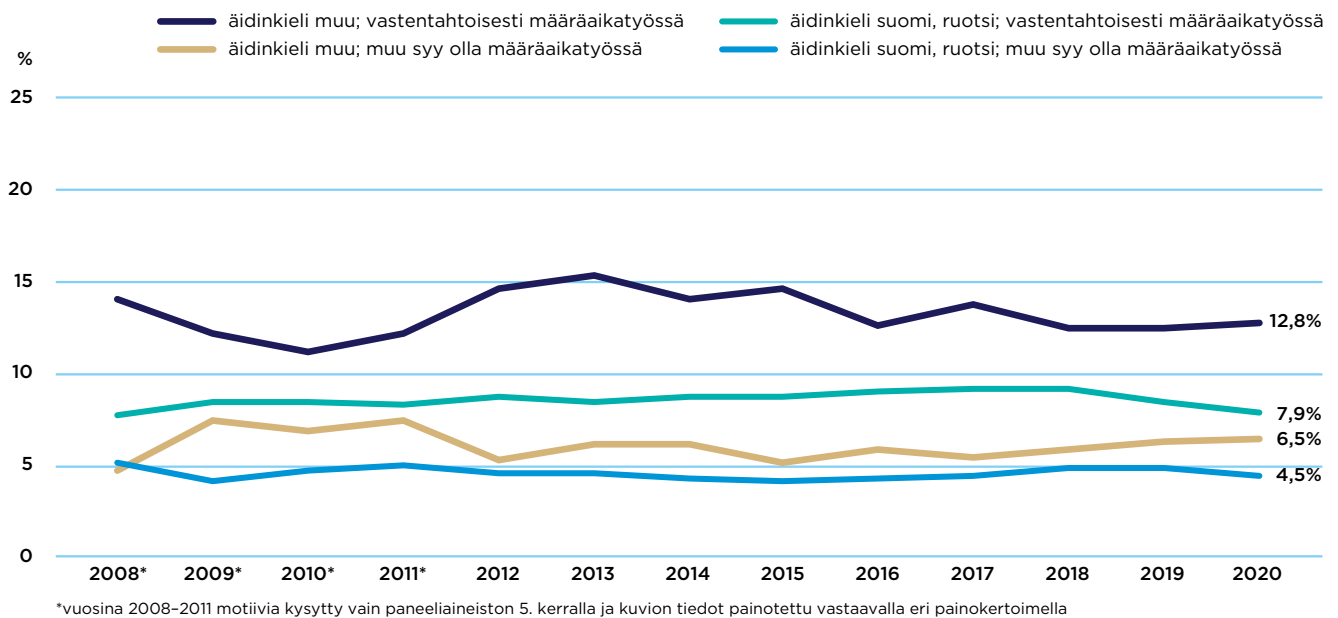
Hankalimmassa tilanteessa ovat ne osa- ja määräaikaisella ja/ tai vuokratyösopimuksella, mahdollisesti samaan aikaan vielä nollatuntisopimuksella työskentelevät, jotka haluaisivat kokopäiväistä työtä. Vuokratyö on erityinen työn muoto, jossa pal-

kan maksaa työnvuokraajayritys, joka ohjaa vuokratyöntekijöitä yleensä lyhytkestoisiin keikkatöihin eri toimialoille. Kuvioista 3 havaitaan, kuinka kielivähemmistöihin kuuluvista työllisistä yli kolminkertainen osuus työskentelee vuokratyöntekijöinä (4,7 % v. 2020) verrattuna kotimaankielisiin työllisiin (1,4 % v. 2020).

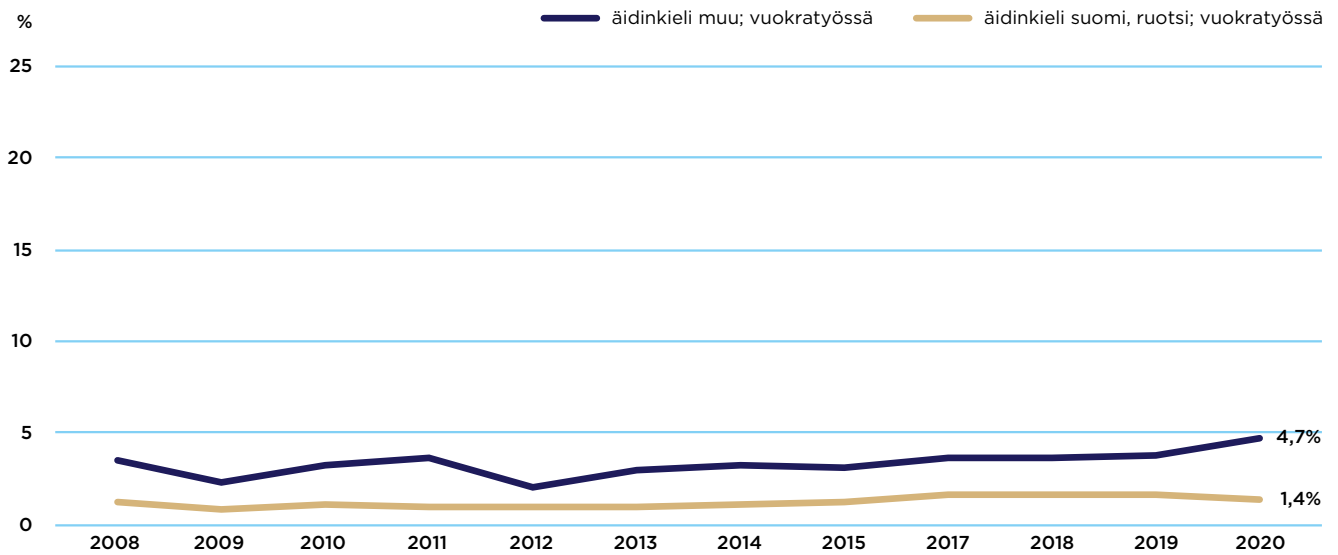
Prekaari palkkatyö, etenkin vastentahtoinen osa-aikainen ja määräaikainen työ, samoin kuin vuokratyö, ovat siis tyypillisiä tapoja työllistyä maahanmuuttajille. Prekaarien töiden tiedetään aiheuttavan epävarmuutta, ansaintavaikeuksia ja pienituloisuutta koko kotitaloudelle. Analyysimme perusteella kielivähemmistöihin kuuluvia työllistetään Suomen työmarkkinoilla laajasti erilaisissa prekaareissa työsuhteissa.

Kielivähemmistöihin kuuluvat yrittäjinä yhtä usein kuin muut työlliset

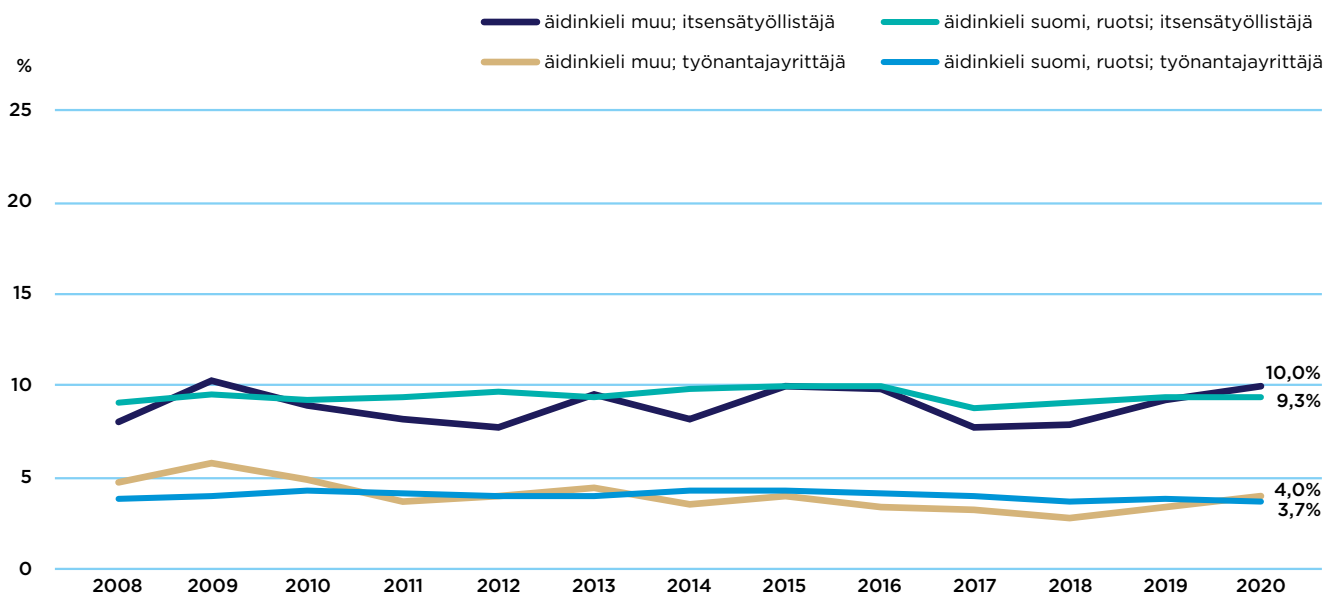
Yksinyrittäjyys on merkittävästi yleistynyt työn muoto. Vuonna 2022 Suomessa oli jo 240 000 yksinyrittäjää (SVT, 2023). Merkittävä osa yksinyrittäjistä on pienituloisia ja sitä myötä heidän työolosuhteensa viittaa prekaarisuuteen. Tässä käytämme yksinyrittämistä hieman laveampaa termiä itsensätyöllistäjä, ja vertaamme heitä työnantajayrittäjiin. Työvoimatutkimuksen mukaan kielivähemmistöihin kuuluvat eivät toimi itsensätyöll-

Kuvio 2. Määräaikaisessa työsuhteessa olevien osuus kielitaustan mukaan, kaikista 15–74-vuotiaista työllisistä (%).

Kuvio 3. Vuokratyössä olevien osuus kielitaustan mukaan, kaikista 15-74-vuotiaista työllisistä (%).

Kuvio 4. Yrittäjinä olevien osuus kielitaustan mukaan, kaikista 15-74-vuotiaista työllisistä (%).

listäjinä sen useammin kuin kotimaankieliset työlliset (kuvio 4). Havainto koskee niin itsensätyöllistäjiä kuin työnantajayrittäjiä. Maahanmuuttajilla yrittäminen on usein ehto työllistymiselle, eikä sillä välttämättä ole yhteyttä henkilön koulutukseen tai maahanmuuttoa edeltävään työhistoriaan.

Kaikki yrittäjät eivät hanki ansioitaan pelkästään yrittämisestä, ja esimerkiksi kevytyrittäjyyttä voidaan yhdistää palkkatyöntekoon tai opiskeluun. Viimeisimpänä kasvavana trendinä suomalaisille työmarkkinoille ovat tulleet alustayritykset, jotka välittävät yrittäjäasemassa työskentelevien työntekijöiden ja asiakkaiden transaktioita. Maahanmuuttajat työskentelevät enemmän sellaisilla alustatyön aloilla, joilla ei vaadita koulutusta, kuten ruokaläheteinä tai taksikuskeina (Pärnänen, 2023). Alustatyössä työskentelevän prekaarin maahanmuuttajatyövoiman on todettu olevan heikossa työmarkkina-asemassa. Eräs haastateltava kuvailee negatiivisia kokemuksiaan seuraavasti:

”Kun palasin Suomeen, aloin tehdä saman tien töitä Woltille ja Foodoralle. Aloin lähettää työhakemuksia ympäri kaupunkia, koska Wolt oli viedä minulta hengen. Minulla ei ollut varaa autoon, joten tein työtä pyörällä ruokalähettinä koko talven. Se oli kamala talvi. Oli lumimyrskyjä ja jäätä ja kaikkea. Minun piti ajaa pyörällä kahdeksan tuntia päivässä talvella. Olin kyllä loistavassa kunnossa. Sitten loukkasin polveni. Minun piti mennä polvileikkaukseen.

Foodora oli kamala. [...] Heillä on aikataulu. Jos et noudata sitä, heillä on keinonsa... heillä on eri tasoluokitukset sille, kuinka hyvä olet, ja saat sen mukaan työkeikat. [...] Jos et ole ylimmässä ryhmässä niin... huippuryhmä valitsee koko päivän työkeikat ennen kaikkia muita. Siksi sinun on taisteltava vuoroista koko ajan. Jos pidät vaikkapa viiden minuutin tauon, sinut laitetaan alempaan ryhmään. Sinun on odotettava tunteja, jotta saat taas yhden keikan. Joku toinen voi joutua odottamaan seuraavaan päivään saadakseen keikan. Kerran, kun pidin 15 minuutin vessatauon, en saanut kukauteen töitä, koska minut heitettiin alempaan ryhmään.”

Sitaatit kertovat alustatyön vastentahtoisuudesta ja siihen liittyvästä vakavasta eriarvoisuudesta, kuten työsuhdeturvan ja työolosuhteiden puutteista ja työtapaturmista. Alustatalouteen liittyy monia huolestuttavia piirteitä. Alustatyö voi olla ainoa keino hankkia ansioita varsinaisen työn lisäksi esimerkiksi oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen täyttämiseksi, erityisesti tilanteessa, jossa henkilö tavoittelee perheenyhdistämistä. Perheenyhdistämisen tilanteessa henkilön on todistettavasti ansaittava

tulot, joilla hän voi elättää itsensä ja perheensä. Perheessä, jossa on kaksi lasta ja kaksi aikuista, toimeentuloedellytys on kirjoitushetkellä nettona 2 600 euroa kuussa (Migri, 2023). Monen yhtäaikaisen työn tekeminen tai pitkäaikaisesti jatkuva päivittäinen työskentely yksinyrittäjänä voi olla kuluttavaa ja altistaa työperäiselle uupumukselle ja terveysongelmille.

Maahanmuuttajat toimivat myös työnantajayrittäjinä. Maahanmuuttajayrittäjien osuus yrittäjistä ei kuitenkaan ole suomenkielisiä suurempi (kuvio 4). Suurin osa maahanmuuttajayrittäjistä toimii pieninä tai keskisuurina yrittäjinä ravintola- ja kaupanaloilla. Yrityksissä työskentelee usein perheenjäseniä ja yritys tarjoaa työtä ja elantoa koko perheelle. Aikaisemmasta tutkimuksesta tiedetään, että maahanmuuttajayrityksissä maksettavat palkat jäävät usein pieniksi (Maliranta & Nurmi, 2019). Työnantajayrittäjät myös tekevät usein itse pitkiä päiviä pienillä ansioilla.

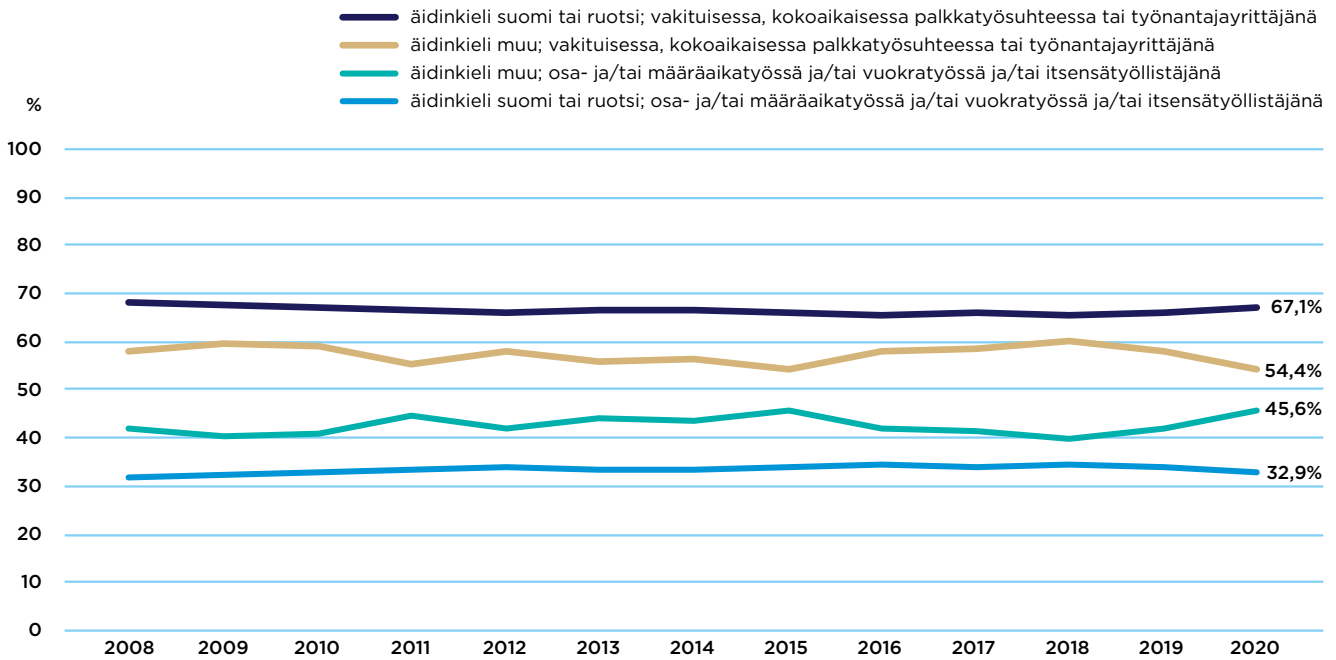
Kuviossa 5 summaamme osa- ja määräaikaisissa työsuhteissa, vuokratyössä ja itsensätyöllistäjinä toimivien työllisten osudet kielitaustan mukaan. Tässä tarkastelussa työnteon muodon vapaaehtoisuutta tai vastentahtoisuutta ei ole mahdollista huomioida. Summa sisältää kaikki osa- ja määräaikaiset työt. Vertailuryhmänä ovat vakituudessa ja kokoaikaisessa työsuhteessa työskentelevät palkansaajat sekä työnantajayrittäjät. Kielitausta muodostaa selkeän jakolinjan: erilaisissa joustavissa töissä työskenteleminen on huomattavasti yleisempää kielivähemmistöihin kuuluvilla (lähes puolet) verrattuna kotimaankielisiin (kolmannes). Aikasarjatarcastelussa eri tavoin epävarmoissa työolosuhteissa työskentely on hienoisesti lisääntynyt 2010-luvun kuluessa, mutta muutokset eivät ole olleet järin suuria kummallakaan kieliryhmällä.

Kielivähemmistöihin kuuluvat työlliset toimialan, koulutuksen ja sukupuolen mukaan

Tarkastelemme seuraavaksi, miten prekaarit työt jakautuvat kielitaustan ohella toimialan, koulutuksen ja sukupuolen mukaan. Kuvioissa käytämme termiä prekaari työ viitaten kuvion 5 työvoiman käytön muotoihin, vaikka kaikki osa- ja määräaikaiset tai vuokratyö- ja itsensätyöllistämistilanteet eivät ole vastentahtoisia tai suoraan yleistettävissä prekaareiksi.

Toimialat olemme jakaneet neljään ja aloitamme tarkastelun vuodesta 2011. Alkutuotannon, teollisuuden, infrastruktuurin ja rakentamisen aloilla reilu neljännes työllisistä on ollut jossakin muussa kuin vakituudessa ja kokoaikaisessa työsuhteessa tai

Kuvio 5. Summa: prekaareissa työolosuhteissa työskentelevien osuus kielitaustan mukaan, kaikista 15–74-vuotiaista työllisistä (%).

työnantajayrittäjänä kielitaustasta riippumatta (kuvio 6A). Muis-
sa tarkastelemissamme toimialaryhmissä kielivähemmistöihin
kuuluvia käytetään prekaarina työvoimana huomattavan paljon.
Kuvion 6B mukaan palvelualoilla 56 prosenttia kielivähemmis-
töjen työllisistä oli prekaarissa asemassa vuonna 2020, kun vas-
taava osuus kotimaankielisistä oli 41 prosenttia. Informaation
ja viestinnän, rahoituksen, kiinteistöjen sekä erilaisten hallin-
nollisten tukipalveluiden aloilla 39 prosenttia kielivähemmis-
töihin kuuluvista työntekijöistä lukeutui prekaareihin (kuvio
6C). Julkishallinnossa, koulutuksessa ja sote-aloilla kielitaustan
mukainen jako oli erityisen syvä: 56 prosenttia kielivähem-
mistöjen työllisistä kuului prekaareihin verrattuna kolmannek-
seen äidinkielenään suomea tai ruotsia puhuvista (kuvio 6D).

Kuvioissa 7A–7B vertaamme kieliryhmien koulutusastetta ja
työolosuhteita keski- ja korkea-asteen tutkintotiedon mukaan.
Emme tarkastele tutkintotiedotta tai perusasteen varassa ole-
via, koska tilastoissa tutkintoa vaille oleviin lukeutuu moni sel-
lainen maahanmuuttaja, jonka koulutustietoa ei vain ole rekis-
teröity. Kuvion 7A perusteella havaitsemme, että keskiasteen
koulutuksen suorittaneita kielivähemmistöihin kuuluvia käyte-
tään prekaarina työvoimana useammin (44 % työllisistä vuon-
na 2020) kuin suomea tai ruotsia puhuvia (35 %) työllisiä. Kor-

kea-asteen suorittaneiden tapauksessa (kuvio 7B) kielitaustan
mukainen jako syvenee: ero kieliryhmien välillä siinä, miten
suuri osuus työllistyi prekaaristi, oli vuonna 2020 jopa 15 pro-
senttiyksikköä. Melkein sama osuus korkea-asteen (42 %) kuin
keskiasteen tutkinnon tehneistä kielivähemmistöjä edustavista
työllisistä työskenteli prekaareissa olosuhteissa.

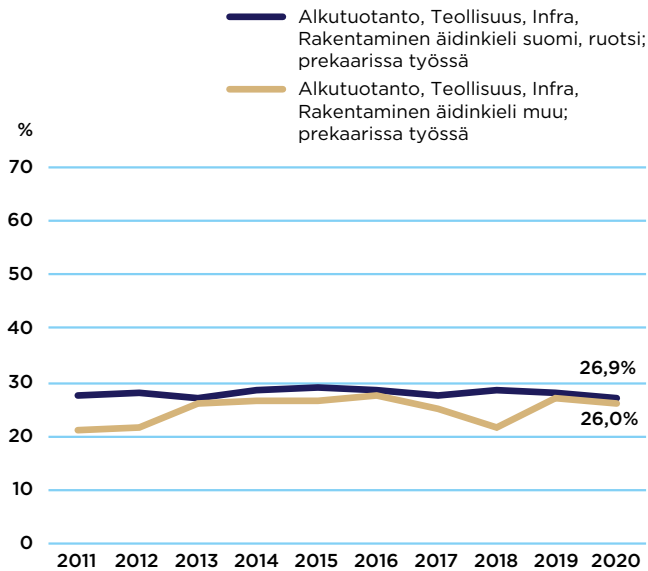
Kun tarkastelemme kysymystä sukupuolen mukaan (kuvio 8),
puolet (49 %) kielivähemmistöihin kuuluvista naisista oli vuon-
na 2020 – kuten lähes koko aikasarjatarkastelun ajan – preka-
areissa työolosuhteissa. Vastaava osuus miehilläkin oli korkea: 43
prosenttia. Suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvista naisista
37 ja miehistä 29 prosenttia määrittyi prekaareiksi.

Sosiaaliturvan ja ansioiden yhteensovittaminen kuormittaa erityisesti maahanmuuttajia

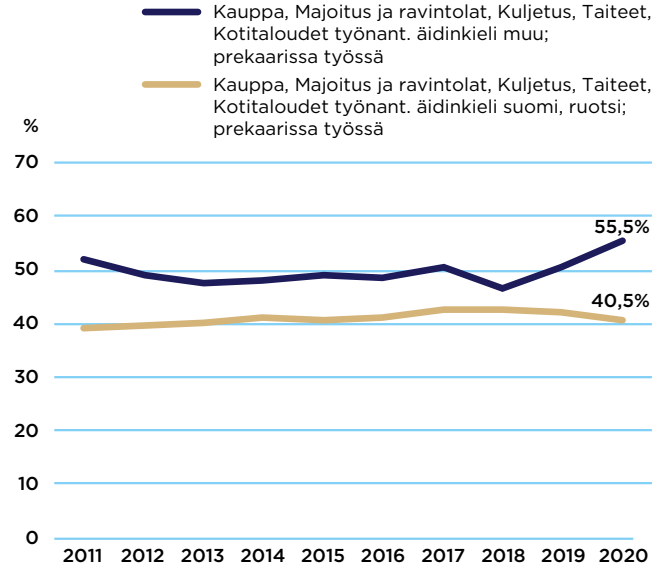
Haastatteluaineistomme mukaan pienten ansioiden ja sosiaali-
turvan yhteensovittaminen on maahanmuuttajille erityisen vai-
keaa. Maahanmuuttajat saavat kantäväestöä enemmän tiettyjä
sosiaaliturvan muotoja, erityisesti toimeentulotukea, työttö-
myyskorvausta ja asumistukea (Jauhiainen & Raivonen 2020).
Ansiotulojen ja työttömyysturvan lisäksi ja niiden kanssa yhteen

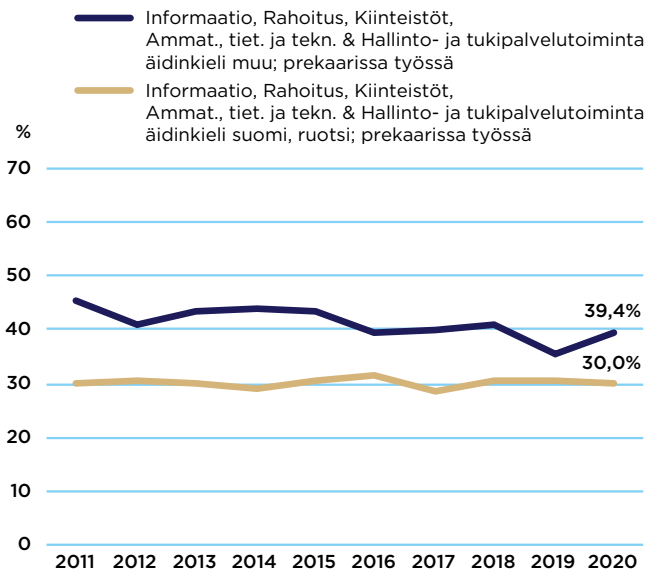
Kuviot 6. Osa- ja/tai määräaika- ja/tai vuokratyössä ja/tai itsensätyöllistäjinä työskentelevien osuus kielitaustan ja toimialan mukaan, kaikista 15–74-vuotiaista työllisistä (%).

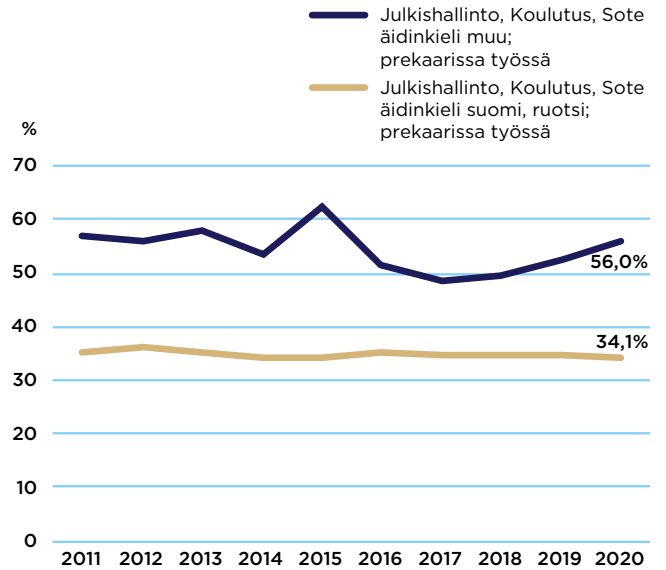
Kuvio 6A. Alkutuotannon, Teollisuuden, Infrastruktuurin ja Rakentamisen toimialoilla.

Kuvio 6B. Kaupan, Majoituksen ja ravintoloiden, Kuljetuksen, Taiteiden ja Kotitaloudet työnantajina -toimialoilla.

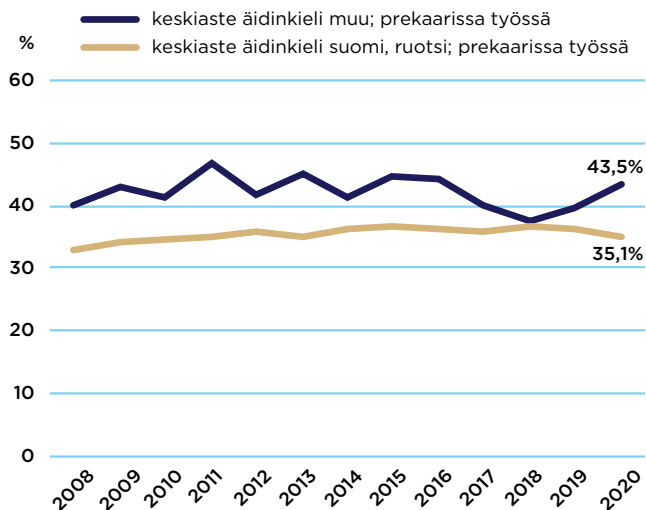

Kuvio 6C. Informaation ja viestinnän, Rahoituksen, Kiinteistöjen, Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan ja Hallinto- ja tukipalvelutoiminnan toimialoilla.

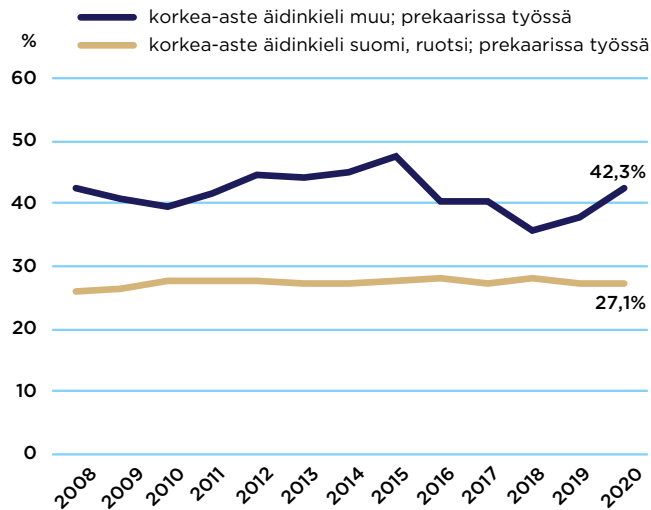

Kuvio 6D. Julkishallinnon, Koulutuksen, Sosiaali- ja terveystalveluiden toimialoilla.

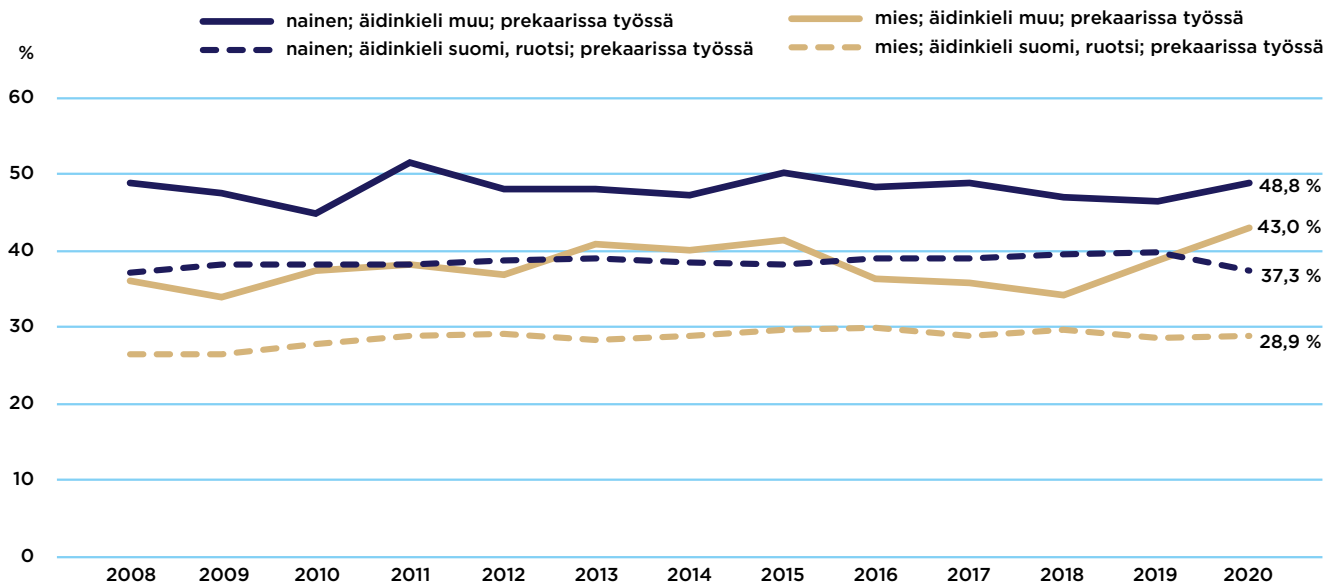
Kuviot 7. Osa- ja/tai määräaika- ja/tai vuokratyössä ja/tai itsensätyöllistäjinä työskentelevien osuus kielitaustan ja rekisteröidyn tutkinnon mukaan.

Kuvio 7A. Keskiaste.

Kuvio 7B. Korkea-aste.

Kuvio 8. Osa- ja/tai määräaika- ja/tai vuokratyössä ja/tai itsensätyöllistäjinä työskentelevien osuus kielitaustan ja sukupuolen mukaan, kaikista 15–74-vuotiaista työllisistä (%).

soviteltava tukimuoto on asumistuki. Se soveltuu myös yrittäjänä tai itsensä työllistäjinä toimiville. Asumistuki joustaa kotitalouden koon ja kotitaloudessa asuvien muiden mahdollisten ansaitelijoiden mukaan. Sitä käytetään maahanmuuttajakotitalouksissa huomattavasti enemmän kuin suomenkielisessä väestössä. Maahanmuuttajakotitalouksissa asumistuki on myös pidempiaikaisempi tukimuoto, joka voi jatkua useita vuosia. Tämä kertoo siitä, että maahanmuuttajien ansiot ovat pitkällä aikavälillä (10 vuotta) monissa kotitalouksissa niukat mahdollisesta työssäkäynnistä huolimatta. Edellä mainittujen tukien lisäksi työssä olevat voivat saada myös viimekätiseksi tueksi tarkoitettua toimeentulotukea.

Sosiaaliturvan yhdistäminen ansioihin ei välttämättä ole ongelmatonta, sillä asiointi suomenkielisissä palveluissa voi johtaa väärinymmärryksiin ja -tulkintoihin. Monella maahanmuuttajakotitaloudella kokemukset sosiaalipalveluista ja -turvasta ovat ristiriitaisia: tukea ja palveluita tarvitaan, mutta niiden hakeminen ja varassa eläminen koetaan nöyryyttäväksi. Perheelinen haastateltava kuvailee tilannetta, jossa hänet tulkittiin yrittäjäksi TE-toimistossa, minkä seurauksena tuet katkaistiin:

”Tapasin toimiston virkailijaa, joka kysyi, mitä olet tehnyt saadaksesi töitä ja muuta. Olin yrittänyt hakea moneen työpaikkaan, mutta minua ei palkattu. Sanoin, että teen silloin tällöin graafisen suunnittelun projekteja ystäville ja muuta. Minulta kysyttiin työn saamisesta ja kerroin, että kyse on suusta suuhun kulkevasta tiedosta. Hän ei uskonut minua, vaan leikkasi etuüksiani, kunnes voin todistaa, ettei minulla ole yritystä. Ehdotin keskustelemista sosiaalipalvelujen kanssa, mutta hän ei hyväksynyt mitään. Kesti melkein kuusi kuukautta saada tuloni takaisin. Olin puoli vuotta ilman tuloja, mikä pilasi elämäni kahdeksi vuodeksi tai enemmänkin, koska olin niin paljon velkaa vuokraa ja laskuja. Se oli kamalaa.”

Sitaatissa kuvattu tilanne juontunee Suomen työttömyysturvain ehdosta, jonka mukaan työttömän työnhakijan tulee voida ottaa vastaan kokoaikaista työtä. Oikeutta työttömyysetuuteen ei ole, jos katsotaan, että hänen yrittäjänä tekemänsä työ on kokoaikaista. Palkkatyössä työttömyysturvan sovittelu on joustavampaa. Monimutkainen lainsäädäntö työnhakuvaihteeseen on kielivähemmistöihin kuuluville vaikeaselkoista ja siitä informointi heille on ollut puutteellista (Kauhanen ym., 2022). Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti alustatyöntekijöiden asemaan, eikä pelkästään työttömyysturvan vaan myös muiden työsuhde-

turvaan liittyvien puutteiden vuoksi. Eräs Foodoralla työskentelevä haastateltu tiivistää:

”Minusta tuntuu, että heidän koko liiketoimintamallinsa hyödyntää maahanmuuttajatyövoimaa. Se on kamalaa. Ei mitään etuja. Ei ole mitään. Jos sairastut, et tee työtä.”

Alustatyöntekijän asema on turvaton esimerkiksi sairastumistilanteessa. Tällöin työntekijä jää kokonaan tuloja vaille. Vielä vaikeampi tilanne on henkilöillä, joilla on niin sanottu B-lupa (ensimmäinen lupa osalla työn perusteella maahan tulevasta). Suomeen tuleva työntekijä on työsuhteen kestosta riippumatta oikeutettu etuuksiin työn keston ajan, jos hän ansaitsee vähintään 696,60 euroa kuukaudessa (v. 2023). Lisäksi työperustaisen oleskeluluvan saamisen ehtona on myös osa-aikaisessa työssä toimeentuloedellytys (työehtosopimuksen mukainen palkkaus, tai aloilla, joissa työehtosopimusta ei ole tai kyseessä on osa-aikatyö tai elinkeinonharjoittaminen, vähintään 1 331 euron verolliset ansiot kuukaudessa. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan vaaditut kuukausiansiot oltaisiin nostamassa 1600 euroon kuussa). Toimeentuloedellytys asettaa paineita työskentelylle ensimmäisten maassaolovuosien aikana ja asettaa vasta maahan muuttaneet erityisen prekaariin asemaan työmarkkinoilla.

Johtopäätökset ja pohdinta

Suomalaisilla työmarkkinoilla kielivähemmistöihin kuuluvista työllisistä merkittävästi suurempi osuus työskentelee prekaareissa töissä kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvista työllisistä. He ovat huomattavan yliedustettuja erityisesti vastentahtoisissa osa- ja määräaikaisissa töissä samoin kuin vuokratyösuhteissa. Työnantajayrittäjien ja itsensä työllistäjien osuuksissa eroja kielitaustan mukaan ei ollut. Kaikkiaan erittäin korkea osuus – yli 40 prosenttia – kielivähemmistöihin kuuluvista työllisistä on ollut 2010-luvulla erilaisissa prekaareissa töissä. Mitään erityistä muutosta työvoiman käytössä kielitaustan mukaan ei vuosien 2008–2020 välillä ollut havaittavissa.

Maahanmuuttajatyövoiman käyttö etenkin vastentahtoisessa osa- ja määräaikaisessa työssä kytkeytyy heidän pienituloisuuteensa. Pienituloisten työssäkävien maahanmuuttajien määrä myös lisääntyy samalla kun koko maahanmuuttajaväestön määrä kasvaa. Edes korkea koulutus ei suojaa prekaarilta työltä: havaitsimme räikeän 15 prosenttiyksikön eron korkeakoulutettujen suomen- ja ruotsinpuhujien ja kielivähemmistöjen työllisten välillä sijoittumisessa prekaareihin töihin. Yksityisten palvelujen ohella julkispuolueat erottuivat prekaarien

töiden teettäjänä, mikä kytkeytyy kielivähemmistöjen naisten yliedustukseen prekaareissa töissä. Aiemmasta tutkimuksesta tiedetään, että maahanmuuttajat työllistyvät maahan tullessaan työmarkkinoiden aloille, joilla tehdään runsaasti prekaareja töitä (Busk ym., 2016; Pärnänen, 2023). Kielivähemmistöihin kuuluva työvoiman käyttö epävarmuutta tuottavissa työolosuhteissa on työmarkkinoillamme niin yleistä, että sitä voitaneen kutsua rakenteelliseksi syrjinnäksi.

Työsuhteiden ohella maahanmuuttajille kasautuvien prekaareiden töiden laatu on muutoinkin usein heikko (Ahmad, 2019; Højbjerg ym., 2023). Prekaareissa töissä työskentelevillä maahanmuuttajilla onkin riski ajautua pitkittyvästi työssäkäyvän köyhän asemaan, mikä on yleistävä ongelma Euroopassa (Ratti, 2022). Prekarisaatiotutkimuksessa tehdään erottelu matalapalkka-alojen tarjoamien riittämättömien ansioiden ja työvoiman käyttömuotojen välille. Tämä erottelu auttaa vertailemaan erilaisia työmarkkinoiden prekaarisuuden seurauksia. Osa-aikatyöissä kuukausiansiot jäävät riittämättömiksi. Määräaikaistyösuhteet ovat lyhyitä, usein vain viikkojen tai kuukausien mittaisia, jolloin vuodessa voi olla useita työttömyysjaksoja ja tulot alati vaihtelevia. Osa-aikatyöt voivat olla myös määräaikaisia, jolloin nämä ongelmat yhdistyvät. Tällaisissa tilanteissa henkilö voi pyrkiä hankkimaan lisäansioita esimerkiksi alustoilta. Jatkovasti vaihtelevien tulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittamiseen tosin liittyy vaikeaselkoisuutta: muodostuu ”prekaariansoja” eli tilanteita, joissa henkilölle syntyy jaksoja ilman ansioita tai sosiaaliturvaa työ- ja työttömyysjaksojen vaihdeltaessa (Kauhanen ym., 2022). Jatkossa tulisikin tarkastella, miten epävarmat työolosuhteet kytkeytyvät pieniin ansioihin. Tulisit tarkastella myös niitä kokoaikaisia töitä, joissa ongelmaksi muodostuvat pysyvästi matalat kuukausiansiot.

Haastatteluaineistomme kuvasikin erityisesti itsensä työllistävien maahanmuuttajien kohtaamaa toimeentulon epävarmuutta ja vaikeuksia kytkeä ansiotyötä yhteen sosiaaliturvan ja sääntelyn kanssa. Monen maahanmuuttajakotitalouden ansiot saattavat jäädä köyhyysrajan tuntumaan. Tämä on ongelmallista, jos toimeentuloedellytykset ovat vaarassa jäädä täyttymättä eikä kansalaisuutta vielä ole. Kaikkein hankalimmissa tilanteissa maahanmuuttajan työllistyminen ja työmarkkina-asema vaikuttavat siihen, annetaanko hänen jatkaa elämäänsä Suomessa ja pystyykö hän tuomaan myös perheensä asumaan kanssaan. Aineistomme perusteella tämänkaltaiset tilanteet aiheuttavat kohtuuttomia vaikeuksia maahanmuuttajataustaiselle väestölle. Pienet ansiot pakottavat esimerkiksi itsensätyöllistäjät tavoittelemaan riittäviä ansioita pitkillä työviikoilla samoin kuin työs-

kentelemällä sairaana ja ilman lomaa. Pienituloisuus ja pitkät työpäivät sekä erilaiset kevytyrittäjyys- ja alustatyöntekijäpositiot saattavat lisätä työuupumusta sekä erilaisia mielenterveysongelmia ja fyysisiä sairauksia. Asuminen kasvukeskuksissa, joissa prekaareja töitä on tarjolla, ja monessa prekaarissa työssä tarvittava auto, lisäävät kustannuksia.

Prekaarissa työmarkkinapositionsa olevat ovat samaan aikaan heikossa neuvotteluasemassa suhteessa työnantajiin sekä kokevat jatkuvan riskin työsopimusten, työtilaisuuksien ja ansioiden jatkuvuudesta: työ ajoittuu epätyypillisiin aikoihin, mahdollisesti pitkien etäisyyksien päähän asuinpaikasta ja työ voi olla yksitoikkoista. Maahanmuuttajien tekemään prekaariin työhön tiedetään liittyvän työnantajien esittämiä joustovaatimuksia niin työsopimuksissa, työehdoissa, palkoissa kuin työajoissa ja -paikoissakin. Mankin ja Sippolan mukaan maahanmuuttajien työmarkkina-aseman paranemista heikentää se, että heidän järjestäytymisasteensa ammattiliittoihin ja työttömyyskassoihin on alhaisempi kuin muulla väestöllä, vaikka liittojäsenyyksien määrä onkin maahanmuuttajataustaisilla kasvussa. Liittojäsenyyteen voi liittyä pelkoja ja ennakkoluuloja, jotka saattavat kytkeytyä joko lähtömaan tilanteeseen tai sitten suomalaisilta työpaikoilla saatuihin käsityksiin (Mankki & Sippola, 2021).

Haastattelumme ruokalähetti oli polkenut polkupyörällä läpi talven vaikeiden sääolosuhteiden. Työn teettäjät, alustayritykset, eivät ottaneet vastuuta työvälineistä, mikä on vain yksi esimerkki ruokalähettien ”lainsuojattomuudesta” ja jäämisestä työlainsäädännön sekä ammattiliittojen ja työehtosopimusten tuoman institutionaalisen suojan katveeseen. Ruokalähettityön saattamista työsuhteiseksi työksi tulisikin vakavasti harkita. Jos ruokalähetit työskentelisivät vähintään vaihtelevan työajan sopimuksilla (ns. ”nollatuntisopimuksilla”), alustayritysten vastuu työolosuhteista ja esimerkiksi työterveyshuollosta lisääntyisi samalla kun työntekijöille ja yhteiskunnalle koituvat riskit ja kustannukset vähenisivät.

Prekaari työ tuottaa epävarmuutta elämään ja huolta tulevas- ta heijastuen monilla maahanmuuttajilla asumisratkaisuihin, terveyteen, harrastuksiin ja lasten tulevaisuuteen (Kuusio ym., 2020). On ongelmallista, jos merkittävä osa maahanmuuttajaväestöstä päätyy pidemmän maassaolon jälkeen työskentelemään pääsääntöisesti matalapalkka-aloilla ilman aitoja mahdollisuuksia valita omaa ammattiaan ja työtään, tai parantaa omaa asemaansa työllä ja koulutuksella. Tällöin työperäisellä maahanmuutolla on riskinä muuttua matalapalkka-alojen ja heikkolaatuisten prekaarien työsuhteiden mahdollistajaksi, vaikka

pieni osa maahanmuuttajista sijoittuisikin korkeaa koulutusta vaativille aloille hyvillä palkoilla ja työehdoilla. (Vrt. Baumgartner 2023; Kuusio ym., 2020.)

Maahanmuuttajien työolosuhteiden tarkastelu on välttämätöntä, koska joillakin maahanmuuttaja-aloilla on esiintynyt törkeää alipalkkausta sekä ihmiskauppaa (Helsingin Sanomat 30.9.2019). Lisäksi EU:n alueella elää arviolta yli viisi miljoonaa paperitonta siirtolaista. He eivät ole oikeutettuja sosiaali- tai perusturvaan, ja he elättävät itsensä usein erilaisissa epävirallisen talouden töissä erittäin heikoilla työehdoilla ja palkoilla. Suomessakin elää arviolta muutama tuhat paperitonta tai paperittoman kaltaisessa tilanteessa olevaa henkilöä, joiden aseman turvaamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota (Sisäministeriö, 2022).

Jatkossa tulisi arvioida myös maahanmuuttajien Suomessa syntyneiden lasten tilannetta työvoiman käyttömuotojen näkökulmasta. Ilmiön lyhyen historian vuoksi emme tiedä, millaisille aloille Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset työllistyvät ja kuinka maamme koulutusjärjestelmä kykenee antamaan heille yhdenvertaiset lähtökohdat. Kansainvälisessä tutkimuksessa on havaittu, että ns. seuraava sukupolvi saavuttaa yleensä lähes saman taloudellisen aseman kuin vertailtavalla valtaväestöllä on (Hum & Simpson, 2007). Silti myös seuraavalla sukupolvelta voi olla vaikeaa löytää töitä ensisijaisilta sektoreilta, sillä maahanmuuttajavanhempien tekemät matalapalkkatyöt, etnisyys, koulutus ja yhteiskunnallinen asema voivat vaikuttaa myös lasten mahdollisuuksiin (OECD, 2023).

Jatkotutkimusta tarvitaan myös siitä, kuinka yleistä ja pitkittyvää matalapalkka-aloilla työskentely maahanmuuttajilla on ja minkälaisia hyvinvointivaikutuksia siihen liittyy. Käytännön tasolla tarvitaan toimenpiteitä kaikenlaisen työvoiman hyväksikäytön kitkemiseksi. Jos haluamme kuulua pohjoismaisiin hyvinvointivaltioihin, yhteiskuntamme tulisi turvata kaikille maassa asuville mielekäs elämä, jonka edellytyksiä ovat riittävä toimeentulo ja nykyistä turvallisempi työmarkkina-asema.

Kirjallisuus

Ahmad, A. (2019). Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (s. 15–27). Työ- ja elinkeinoministeriö.

Baumgartner, T. (2023). Maahanmuuttajien osaamista jää käyttämättä työmarkkinoilla. *Tieto & trendit*, 17.1.2023. <https://www2.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/maahanmuuttajien-osaimista-jaa-kayttamatta-tyomarkkinoilla/>

Busk, H., Jauhiainen, S., Kekäläinen, A., Nivalainen, S., & Tähtinen, T. (2016). *Maahanmuuttajat työmarkkinoilla: tutkimus eri vuosina Suomeen muuttaneiden työurista*. Eläketurvakeskus.

Helsingin Sanomat (30.9.2019). Pitkä vuoro. <https://dynamic.hs.fi/2019/nepal/>

Højbjerg, A., Kildahl Nielsen, S., Jakobsen, V., Thuesen, F., Lang Thomsen, R., Saikku, P., Mesiäislehto, M., Korpi, T., Lorentzen, T., & Hardonk, S.T. (2023). *Barriers to Employment for Vulnerable Groups in the Nordic Countries*. Nordic Council of Ministers. <https://pub.norden.org/temanord2023-513/>

Hum, D., & Simpson, W. (2007). The legacy of immigration: Labour market performance and education in the second generation. *Applied Economics*, 39(15), 1985–2009.

Jauhiainen, S., & Raivonen, L. (2020) Maahanmuuttajien Kelan etuuksien käyttö vuonna 2018. Kelan työpapereita 157. Kela.

Kangasharju, A., Kauhanen, A., Kalmbach, A., & Valkonen, T. (2023). *Työllisten maahanmuuttajien määrä on kasvanut Suomessa*. ETLA. <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-136.pdf>

Kauhanen, M., Ojala, S., Mäkinen, N., Kyyrä, T., & Pesola, H. (2022). *Palvelujärjestelmän toiminta: osa-aikatyö, tilapäinen työ ja siirtymät kokoaikatyöhön*. Valtioneuvoston kanslia.

Kuusio, H., Seppänen, A., Jokela, S., Somersalo, L., & Lilja, E. (toim.) (2020). *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019*. THL.

Könönen, J. (2015). *Tilapäinen elämä, joustava työ. Rajat maahanmuuton ja työvoiman prekarisaation mekanismina*. Itä-Suomen yliopisto.

Könönen, J., & Himanen, J. (2019). Maahanmuuton sääntelyn ja etnisen syrjinnän yhteydet maahanmuuttajien työmarkkina-asemaan. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (s. 54–65). Työ- ja elinkeinoministeriö.

- Larja, L. (2019). Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (s. 28–42). Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Larja, L., & Sutela, H. (2015). Työllisyys: ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisella – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela & U. Hannula (toim.), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014* (s. 71–82). Tilastokeskus.
- Leskinen, T. (2022). Suomessa yrittäminen yleisempää kuin muissa Pohjoismaissa, osa-aikatyötä tehdään selvästi vähemmän. *Tieto & trendit*, 22.2.2022. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/suomessa-yrittaminen-yleisempaa-kuin-muissa-pohjoismaissa-osa-aikatyota-tehdaan-selvasti-vahemman/>
- Maliranta, M., & Nurmi, S. (2019). Maahanmuuttajien yritystoiminnan merkitys Suomen työllisyyden ja tuottavuuden yritysdynamiikalle. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 115(2), 289–316.
- Mankki, L., & Sippola, M. (2021). Rivijäsenestä ammattiliittoaktiiviksi: ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden osallisuus ammattiliitoissa. Teoksessa P. Kettunen (toim.), *Työntekijän osallisuus: mitä se on ja mitä sillä tavoitellaan* (s. 74–98). Gaudeamus.
- Maury, O. (2018). Kansainväliset opiskelijat prekaarina työvoimana Suomessa: Kokemuksia työnteosta opiskelijan oleskeluluvan varassa. *Sosiologia*, 55(4), 334–349.
- Martelin, T., Nieminen, T., Väänänen, A., & Toivanen, M. (2020). Työ ja työllistymisen esteet. Teoksessa H. Kuusio, A. Seppänen, S. Jokela, L. Somersalo & E. Lilja (toim.), *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa: FinMonik-tutkimus 2018–2019* (s. 49–60). THL.
- Migri (2023). Toimeentuloedellytys Suomesta oleskeluluvan saaneen perheenjäsenelle. Katsottu 27.9.2023. <https://migri.fi/toimeentuloedellytys-suomesta-oleskeluluvan-saaneen-perheenjasenelle>
- Myrskylä, P. (2023). Maahanmuuttajat paikkaavat Suomen työllisyysvajetta. *Tieto & trendit*, 16.3.2023. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2023/maahanmuuttajat-paikkaavat-suomen-tyollisyysvajetta/>
- OECD (2023). *Indicators of Immigrant Integration 2023*. OECD.
- Pärnänen, A. (2023). Alustatyö on yhä vähäistä mutta ulkomaalaistaustaisten keskuudessa suosittua. *Tieto & trendit*, 29.6.2023. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/alustatyo-on-yha-vahaista-mutta-ulkomaalaistaustaisten-keskuudessa-suosittua/>
- Ratti, L. (toim.) (2022). *In-Work Poverty in Europe: Vulnerable and Under-Represented Persons in a Comparative Perspective*. Wolters Kluwer.
- Saukkonen, P. (2019). Vieraskielinen väestö: kieliperusteisen tilastoinnin ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja. *Kvartti*, 25.4.2019. <https://www.kvartti.fi/fi/blogit/vieraskielinen-vaesto-kieliperusteisen-tilastoinnin-ongelmia-ja-ratkaisuvaihtoehtoja>
- Sisäministeriö (2022). Selvitys mahdollisista kansallisista ratkaisuista maassa ilman oleskeluoikeutta olevien tilanteeseen. Sisäministeriön maahanmuutto-osasto.
- Sutela, H. (2015). Ulkomaalaistaustaiset työelämässä: ulkomaalaistaustaisten työsuhteet usein määrä- tai osa-aikaisia – ammatirakenne selittää suuren osan eroista. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela, & U. Hannula (toim.), *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014* (s. 83–109). Tilastokeskus.
- Suomen virallinen tilasto, SVT (2023). Työvoimatutkimus. Tilastokeskus. <https://stat.fi/julkaisu/cl8e9iaj0jly70avukedyye4c>
- TEM (2021). *Kotoutumisen sanasto*. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- TEM (2023). Ulkomaalaisten työttömyys ja palveluihin osallistuminen. Heinäkuun 2023 luvut. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://kotoutuminen.fi/tyollisyyskatsaus>
- Toikka, M., Laasonen, H., & Terviö, M. (2023). Maahanmuuttajien työllisyys kehittynyt suotuisasti viime vuosina. VATT. <https://vatt.fi/maahanmuuttajien-tyollisyys-kehittynyt-suotuisasti-viime-vuosina>